

Samuel Beckett

Visat núm. 3

(abril 2007)

per Joaquim Mallfrè

Les obres de Samuel Beckett (1906-1989) no són fàcils, però s'acaben imposant. Reflecteixen la buidor de l'existència, la banalitat recurrent dels actes humans, les situacions sense sortida aparent, absurdes de tan reals, amb un llenguatge destil·lat fins a l'abstracció per resseguir-ne la desolada constatació. L'ús de dues llengües en la seva obra, l'anglès i el francès, li serveix per a una dissecció que li permet reminiscències d'emotivitat o tàctiques de distanciament.

Beckett va néixer a Foxrock, al sud de Dublín, en el si d'una família protestant d'una certa posició. A l'escola va destacar en esports —criquet, rugbi, natació, boxa—, el 1923 va entrar al Trinity College per estudiar llengües modernes. Llicenciat el 1927, va anar a París com a lector d'anglès i allí va establir un estret contacte amb James Joyce. Va renunciar a la plaça de professor per viatjar per Anglaterra, Alemanya i Itàlia. Es va instal·lar successivament a París, Dublín i Londres, mirant de fer front a les dificultats econòmiques. El 1938, un desconegut li va clavar un ganivet, sense cap motiu; la gratuïtat de l'acte va impressionar Beckett i va influir en la seva obra. Beckett s'uneix a la pianista Suzanne Deschevaux-Dumesnil amb qui treballa per a la Resistència francesa, i descoberts pels nazis s'han d'amagar al sud, a Vaucluse.

Acabada la guerra, s'instal·len a París definitivament i Beckett inicia l'etapa més creativa. Beckett es va obrint pas i és cada vegada més reconegut. És investit doctor *honoris causa* pel Trinity College el 1959; li són concedits el Premi Internacional dels Editors el 1961 i el Premi Nobel de Literatura el 1969; és nomenat membre de l'Acadèmia Alemanya el 1973; i se li dediquen festivals de teatre a diverses grans ciutats del món.

Ha escrit contes, poesia i assaig, un guió cinematogràfic (*Film*, protagonitzat per Buster Keaton), però algunes novel·les i especialment la seva dedicació al teatre l'han convertit en un autor de referència del segle XX. Ha escrit les novel·les *Murphy* (1938), la trilogia formada per *Molloy* (1951), *Malone meurt* (1951) i *L'innommable* (1953), *Watt* (1953) i *Comment c'est* (1961).

Entre les seves obres de teatre cal destacar: *En attendant Godot* (1953; *Tot esperant Godot*), *Fin de partie* (1957; *Fi de partida*), *Acte sans paroles I i II* (1957 i 1959; *Acte sense paraules I i II*), *Krapp's Last Tape* (1958; *Krapp: última gravació*), *Happy days* (1962; *Dies feliços*), *Play* (1970; *Comèdia*), *Not I* (1973; *No jo*), *Footfalls* (1976; *Arrossegament de peus*), *A piece of monologue* (1979; *Un monòleg*), *Rockaby* (1982; *Per a un balanceig*) i *What Where* (1982; *Què On*).

Recepció a Catalunya

El teatre de Beckett va ser conegut en català relativament aviat si tenim en compte les dificultats de l'època. *Tot esperant Godot* va ser traduït per Joan Oliver i representat al Teatre Romea el 1966. Després citaríem dues representacions més: la dirigida per Frederic Roda el 1990, i per Lluís Pasqual a final dels noranta, que va marcar una fita difícilment superable (amb la particularitat que

era la primera vegada que una actriu, Anna Lizaran, feia el paper de Vladimir).

A l'Institut del Teatre de Barcelona es conserven algunes traduccions inèdites de Beckett, que potser es van representar internament: *Fragment de Teatre II*, traduïda per Jordi Sarsanedas, i *Catàstrofe, Impromptu d'Ohio, Non-non (Rockaby)* i *El Què, l'On*, traduïdes per Ferran Domínguez i Garcia.

Oh, els bons dies (Oh! les Beaux Jours, versió francesa de *Happy days* del mateix Beckett), en traducció de Vicenç Altaió i Patrick Gifreu, va ser protagonitzada per Rosa Novell i dirigida per José Sanchis Sinisterra. Aquest dramaturg i director és el responsable principal de la creació de la Sala Beckett a Barcelona a final dels anys vuitanta i de l'organització d'un «Memorial Beckett» el 1990, arran de la seva mort. Beckett ja havia donat permís per a la traducció del seu teatre complet, que va publicar l'Institut del Teatre l'any 1995. Els traductors van ser: Sergi Belbel (que havia dirigit *Passos* cinc anys abans), Joan Cavallé (responsable d'algunes lectures del «Memorial Beckett» esmentat, i traductor de les seves peces franceses), Víctor Batallé (que dirigiria *Aquella vegada* a la Sala Beckett, i tres peces curtes el 2001, amb Carme Sansa i Mireia Chalamanch), i Joaquim Mallafre (director dels *Dies feliços* que va protagonitzar, a Reus, Dolors Juanpere el 1997). Un ballet deliciós de Maurice Bejart, *L'heure exquise*, sobre el tema de *Oh! Les Beaux Jours*, amb una Maina Gielgud/Winnie enterrada fins al coll en una muntanya de sabatilles de ball, es va poder veure el novembre de 2002, a Girona. Grups catalans diversos han abordat el teatre de Beckett en diferents ocasions.

També *Fi de partida* ha estat una obra representada. El 1980, una versió de Lluís Solà va ser dirigida per La Gàbia de Vic, que el 1990 va repetir l'experiència amb la versió de Joan Cavallé, també utilitzada en el muntatge de Rosa Novell de 2005, amb els actors Jordi Bosch i Jordi Boixaderas.

Sovint s'ha agrupat un nombre determinat de peces curtes. Pels anys noranta la Royal Shakespeare Company va presentar-ne sis, en versió original, al Mercat de les Flors. El 2006, el muntatge *Sam*, en va representar cinc a la Sala Beckett. El 1999, la versió catalana de *Krapp's Last Tape* va ser dirigida i interpretada per Colum Banus, i Jordi Coca n'ha fet una versió.

Ramon Lladó ha traduït *Molloy* (Edicions 62, 1990), l'única novel·la de Beckett que tenim en català.